

وزارت جهاد کشاورزی

جمهوری اسلامی ایران

Iran veterinary organization

شیوه نامه :

**ضوابط بهداشتی برنامه اجرای تولک بری
کله های مزارع مرغ تخمگذار تجاری**

آدرس: تهران، خیابان ولی عصر، دوراهی یوسف آباد، ابتدای
خیابان سید جمال الدین اسدآبادی، ساختمان سازمان دامپزشکی
کشور

تلفن: ۸۸۹۶۲۳۸۰ - ۸۸۹۵۰۸۷۶

دورنویس: ۸۸۹۵۷۲۵۲

پایگاه اینترنتی: WWW.IVO.IR

1400/01/IVO
First.version
JUNE. 2021

مقررات ملی دامپزشکی

۱۴۰۰/۰۱/Ivo

ویرایش اول

تیرماه ۱۴۰۰

بسمه تعالی

مقدمه:

در صنایع مختلف هدف بدست آوردن حداکثر سود است. صنعت پرورش طیور تخمگذار هم از این قاعده مستثنی نیست. با بالا بردن تولید، کاهش هزینه ها و افزایش کیفیت محصول در حد امکان میتوان این امر را ممکن ساخت. یک گله طیور تخمگذار بعد از یک دوره طولانی مدت تولید، نیاز به استراحت دارد. در این مدت پرنده را با کاهش مصرف غذا ابتدا تولید تخم راکاهش و سپس متوقف میکنند. این فرایند بیولوژیکی تولک بری نام دارد. مرغ ها در زمان تولک رفتن دچار پر ریزی شدید شده و تخمگذاری آنها نیز قطع میشود. در واقع دوره تولک یک دوره لازم برای احیای مجدد اسکلت، پرها، تخمدان و اویدوکت مرغ ها می باشد. در این دوره طیور مقاومت بدنی ضعیفی داشته و به مراقبت بیشتری نیاز پیدا میکنند تولک رفتن یک پدیده طبیعی در بین پرنده ها می باشد. این پدیده با تغییر در طول روز، نوع تغذیه و شرایط آب و هوایی در ارتباط است. لذا پرریزی و یا تولک رفتن طیور میتواند در زمان های مختلفی روی دهد. بهترین زمان برای تولک بردن فیزیولوژیکی مرغ ها زمانی است که دیگر تولید تخم مرغ با توجه به شرایط بازار صرفه اقتصادی نداشته باشد.

ماده ۱- هدف :

۱. تعیین ضوابط و مقررات ایجاد امکان جایگزینی های برنامه ریزی شده برای بازار
۲. برطرف نمودن نوسانات بازار تقاضای غیرقابل پیش بینی تخم مرغ
۳. کمک به تنظیم بازار تخم مرغ تجاری
۴. جلوگیری از واردات بی رویه به کشور

ماده ۲- تعاریف: واژه ها و اصطلاحات مورد استفاده در این دستورالعمل دارای مفاهیم زیر است.

- واحد مرغداری : واحد نگهداری و پرورش طیور به شکل متراکم و صنعتی شامل لاین، اجداد، مادر، گوشتی، پولت و تخمگذار تجاری.
- طیور: کلیه پرنده گانی که به منظور تولید پروتئین مورد مصرف تغذیه انسانی، به صورت متراکم در واحدهای مرغداری نگهداری می شوند.
- پرورش دهنده : شخص حقیقی یا حقوقی متصدی و یا مالک واحد مرغداری که به نگهداری و پرورش طیور اشتغال دارد.

- **تخمگذار تجاری** : به طیوری اطلاق می گردد که هدف از نگهداری آن ها تولید تخم مرغ مصرفی می باشد.

برنامه تولک بری اجباری:

تولک بری اجباری یک پروسه فیزیولوژیکی است که برای مدت های زیادی به عنوان یک روش اقتصادی در گله های **مرغ تخم گذار تجاری** و به منظور افزایش طول مدت بازدهی گله استفاده می شود . در این روش یک استراحت برای بازآرایی مجدد به سیستم دستگاه تناسلی مرغ تخم گذار داده میشود تا برای شروع مجدد یک دوره تولید آماده شود. امروزه چندین روش برای اجرای برنامه تولک بری بکار میرود که به سه روش عمده تقسیم می شود.

الف- حذف یا محدود کردن خوراک

ب- استفاده از جیره هایی با مواد مغذی پایین

ج- استفاده از افزودنیهای خوراک

ماده ۳- دامنه کاربرد :

این دستورالعمل برای اجرای ضوابط بهداشتی تولک بری در سطح گله های تخمگذار تجاری تهیه و اجرا میگردد.

ماده ۴- مسئولیت اجراء :

مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل برعهده ادارات کل دامپزشکی استان ها می باشد که توسط مدیریت و مسئولین بهداشتی مزارع مرغ تخمگذار اجرایی میگردد

ماده 5 : مراحل اجرا

- امروزه چندین روش برای اجرای برنامه تولک بری بکار میرود که به سه روش عمده تقسیم می شود.

الف- حذف یا محدود کردن خوراک

ب- استفاده از جیره هایی با مواد مغذی پایین

ج- استفاده از افزودنیهای خوراک

روش تولک بری باید به گونه ای باشد که مجموع تلفات در زمان تولک بری کمتر از دو درصد باشد. کاهش وزن معادل ۲۵ تا ۳۱ درصد به هنگام اجرای برنامه تولک بری باید حاصل شود تا چربی های اطراف دستگاه تناسلی تحلیل روند. به طور معمول طول دوره تولک بری ۶ تا ۸ هفته می باشد .

-انتخاب گله :

از تولک بری گله های بیمار و دارای مشکلات مدیریتی اجتناب شود چون در طول دوره محرومیت از آب و غذا، بدن بسیار ضعیف و عملکرد سیستم ایمنی کاهش می یابد و تیترا ایمنی به ویژه ایمنی هومورال با کاهش معنی داری مواجه میشود. همچنین به دنبال محرومیت غذایی طولانی مدت و برهم خوردن فلور میکروبی روده ، فرصت برای تجمع باکتری های مضر نظیر سالمونلا انتریتیدیس و سالمونلا تیفی موریوم در دستگاه گوارش و کبد و طحال مهیا می شود که این موضوع یکی از مهمترین مشکلات بهداشتی تولک بری در این گله ها به شمار می آید. بنابراین برنامه پیشگیری و کنترل سالمونلا از طریق رعایت دقیق ضوابط و اصول امنیت زیستی و بهداشت از جمله مبارزه با جوندگان و یا مصرف واکسن (در صورت وجود واکسن مورد تایید سازمان دامپزشکی) و نیز استفاده از ترکیبات اسیدیفایر، پری بیوتیک و پروبیوتیک باید به مورد اجرا گذارده شود.

- بازگرداندن گله تولکی به تولید:

برای این منظور باید از جیره دوره تولید به همراه برنامه نوری مناسب استفاده شود، میزان تولید طی ۳ تا ۵ هفته باید به ۵۰ درصد برسد.

برنامه واکسیناسیون :

گله هایی که تحت برنامه تولکی قرار میگیرند باید نسبت به استفاده از واکسن های آنفلوآنزای H5 و H9، نیوکاسل، برونشیت، EDS (سه گانه) اقدام نمایند.

تبصره: بسته به شرایط منطقه استقرار واحد تخمگذار تجاری در صورت نیاز از سایر واکسن ها مانند آبله و لارنگوتراکئیت به تشخیص مسئول فنی بهداشتی و یا دامپزشک فارم جهت حصول تیترا مناسب محافظت کننده استفاده شود.

- مخاطرات تولک بری :

۱- کاهش تا ۳۵٪ وزن سبب افزایش تلفات تولکی و کاهش عملکرد تولید درسیکل دوم تولید شده است

۲- پیک تولید آنها نیز ۱۰ درصد کمتر از پیک تولید در دوره اول خواهد بود.

۳- اگر گله درگیر چالش (بیماری، وجود مایکوتوکسین در خوراک یا تنش های محیطی) شود قدرت زنده مانی در طول برنامه تولک کمتر از حد طبیعی خواهد بود.

۴- استرس ناشی از قطع مصرف خوراک منجر به تضعیف سیستم ایمنی و در نتیجه افزایش حساسیت گله به آلودگی سالمونلایی (سالمونلا انتریتیدیس) می شود. (داشتن برنامه مدون و اجرایی پیشگیری و کنترل سالمونلوزیس در گله)

۵- در مواردی که سطح امنیت زیستی مزرعه پایین باشد دلیل کاهش عملکرد سیستم ایمنی، ابتلای به آلودگیهای قارچی ، انگلی افزایش می آید.

اجرای برنامه تولک بری با همکاری سازمان جهاد کشاورزی، اداره کل دامپزشکی، تشکل صنفی ذیربط و مدیریت مزرعه و مسئول بهداشتی در استان و در قالب یک کمیته مشترک استانی انجام خواهد گرفت که هر یک بر اساس وظایف خود در اجرای آن همکاری خواهند داشت.

ماده ۶- شرح وظایف

شرح وظایف سازمان جهاد کشاورزی :

- تشکیل کمیته مشترک با دامپزشکی استان و تشکل مربوطه در راستای تعیین مزارع مرغ تخمگذار واجد شرایط برای تولک بری
- جلوگیری از ادامه فعالیت مزارع مرغ تخمگذار در صورت عدم رعایت ضوابط بهداشتی اعلام شده

شرح وظایف اداره کل دامپزشکی:

- ۱- اطلاع رسانی و نظارت بر عملکرد بهداشتی مسئول بهداشتی واحد های متقاضی تولک بری
- ۲- حضور فعال در کمیته مشترک انتخاب مزارع برای تولک بری
- ۳- نظارت بر واکسیناسیون گله بعد از تولک بری بخصوص واکنس آنفلوانزای فوق حاد

شرح وظایف اتحادیه مرغداران تخمگذار :

- ۱- ارائه لیست مزارع مرغ تخمگذار متقاضی و واجد شرایط تولک بری
- ۲- حضور در جلسات کمیته مشترک استان
- ۳- پیگیری و گزارش نهایی از وضعیت مزارع تخمگذاری که اقدام به تولک بری نموده اند

وظایف مدیریت مزرعه و مسئول بهداشتی:

- ۱- مدیریت مزرعه موظف است قبل از تولک بری نسبت به تکمیل و رفع نقایص ممیزی امنیت زیستی واحدهای تحت پوشش خود اقدام و مراتب را به اداره دامپزشکی استان اعلام نماید.
- ۲- مسئول بهداشتی موظف است مستندات بهداشتی گله از جمله برنامه واکسیناسیون و مونیتورینگ گله را به اداره کل دامپزشکی استان ارائه نماید. (مستندات و نتایج مربوط به اجرای برنامه های مانیتورینگ گله از نظر بیماریهای نیوکاسل ، آنفلوانزا ، ...)
- ۳- مسئول بهداشتی موظف است اطلاعات بیماریها و اقدامات بهداشتی انجام شده در زمان تولک بری و زمان تولید را در سامانه GIS ثبت نماید.
- ۴- اعلام سریع موارد بروز بیماری ها در گله های تخمگذار به اداره کل دامپزشکی استان